

Ганна Іванюшенко Hanna Ivaniushenko

Аспірантка, Інститут проблем сучасного мистецтва
Національної академії мистецтв України

Postgraduate student, Modern Art Research Institute of the
National Academy of Arts of Ukraine

e-mail: i_anna@ukr.net | orcid.org/0009-0005-6423-5452

Міжнародний фестиваль давньої музики у Львові

Етапи становлення

Lviv Early Music Festival Stages of Development

Анотація. Міжнародний фестиваль давньої музики у Львові є одним з наймасштабніших та найвизначніших мистецьких форумів в Україні та в Центрально-Східній Європі. Програми фестивалю формуються з урахуванням актуальних тенденцій в історично інформованому виконавстві та історії ранньої музики. Частина програм кожного форуму присвячено українській старовинній музиці. Від першого фестивалю помітне прагнення організаторів презентувати якомога різноманітнішу програму, що включає не лише твори високого бароко, знайомі львівській публіці за концертами в Будинку органної музики та Філармонії, а й музику Середньовіччя та Відродження. Українська давня музика переважно представлена хоровою церковною традицією у виконанні колективів «Калофонія», «А Cappella Leopoldis», «Сарматика», «Хореа Козацька» тощо. Освітня програма фестивалю неабияк посприяла розвитку професійного виконавства у Львові. Значний вплив на професійне зростання львівських виконавців давньої музики мали спільні програми з європейськими музикантами. 2022 року на тлі повномасштабного російського вторгнення фестиваль приєднався до проєкту Львівської національної філармонії «Україна 2022. Музи не мовчать», який має на меті популяризацію українського мистецтва та збір коштів на підтримку українських музикантів.

Ключові слова: українська музична культура, Міжнародний фестиваль давньої музики у Львові, історично інформоване виконавство, давня музика, музична інтерпретація, музично-громадська діяльність Романа Стельмащука.

Постановка проблеми. Реконструкція дистанційованої у часі культури, її жанрово-стильового компонента, з одного боку, потребує мобільних, модифікованих форм і методів практичної презентації, а з іншого — глибокого наукового осмислення та інтерпретації давніх джерел, пов'язаних із часопростором самої творчості. Саме тому синтетичний та інтегративний Фестиваль давньої музики у Львові є найпродуктивнішою формою презентації культурних надбань з широкими комунікативними можливостями з точки зору реконструкції давньої музичної культури та історично інформованого виконавства. Його проведення сприяє не лише творчому обміну між митцями, організаторами та поціновувачами, а й безпосередньо у практичній площині реалізує інтегративний діалог давніх культур в єдиному художньо-виражальному просторі. Динамічна реконструктивна мистецька проблематика (відновлення забутих творчих імен, музичних інструментів, трактатів, маніфестів та музичних композицій), соціокультурний фактор (аудіальна затребуваність давньої музики серед широких кіл реципієнтів), необмеженість заявлених тематичних

зрізів з метою наукового осмислення та виконавського втілення у рамках фестивалю, крос-культурні діалоги та реконструкція самотності регіональних мистецьких надбань давньої культури, і, нарешті, взаємодія різних жанрово-видових полів музичної практики в єдиному художньому просторі фестивалю — ці компоненти соціокультурного і художнього дискурсів пояснюють дедалі більшу потребу у здійсненні таких художніх проєктів. Комплексний аналіз особливостей функціонування Фестивалю давньої музики у Львові з метою окреслення етапів його становлення складає **актуальність** цієї статті.

Аналіз етапності розвитку фестивалю, програмного компоненту його організації дозволить систематизувати та розширити наукові уявлення про цей процес у сучасному мистецтвознавстві і культурології та складе мету цієї статті.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретично-методологічною базою дослідження стали праці з проблем формулювання термінології, структури та функцій фестивального процесу, фестивального руху

як соціокультурного феномену, художнього наповнення фестивалів (Ірина Бермес [2]), Олена Іванова [3], Михайло Швед [9].

Виклад основного матеріалу. «Фестиваль давньої музики у Львові» розпочав свою історію у 2003 році, одразу представивши львівській публіці програму, амбітну з точки зору і учасників, і репертуару. З першого ж фестивалю можемо зауважити ряд моментів, які вплинули як на подальший розвиток самого фестивалю, так і на формування професійного середовища виконавців давньої музики у Львові. З одного боку, це участь виконавців з Європи, що дало змогу львівським музикантам почути на практиці специфіку історично інформованого виконавства, ознайомитись зі звучанням історичних копій інструментів, відкрити для себе новий репертуар. Варто відзначити, що від першого фестивалю було закладено традицію проведення наукових конференцій та майстер-класів за участі українських та європейських науковців та виконавців, що сприяло формуванню середовища для вивчення та виконання давньої музики у Львові, створенню та професійному розвитку нових колективів, які спеціалізувались на виконанні давньої музики, а згодом — і появі нових навчальних дисциплін у Львівській національній музичній академії ім. М. В. Лисенка.

Якщо звернутися до програм перших п'яти фестивалів (2003–2008), то можна зауважити доволі широку географію учасників. Так, на першому фестивалі виступали колективи з Польщі: «Cappella all'Antico», Замож, кер. Кшиштоф Обст; «Les Amis», Гданськ, «Bianko Fiore», Гданськ, кер. Маґдалена Варжава; «Dekameron», Варшава, кер. Тадеуш Чехак; «Collegio di Musica Sacra», Вроцлав, дир. Анжей Косендяк; ансамбль «Ritornello», з Праги, Чехія, кер. Міхаел Поспішил. Відбувся концерт, формат якого згодом стане однією з родзинок фестивалю: проект за участі українських та європейських музикантів. У 2003 році це була програма «Вокальна та інструментальна музика бароко», що об'єднала на сцені швейцарську вокалістку Тетяну Польш-Луценко (Базель), київську клавесиністку Ларису Бондар та львівську сопіларку Божену Корчинську. Окрім цього публіці було представлено декілька цікавих львівських колективів: вокальний ансамбль «A cappella Leopoldis» (колектив, що об'єднав ентузіастів давнього співу — як музикантів-професіоналів, так і аматорів і на той момент уже був учасником кількох курсів з виконання барокової музики; художній керівник Роман Стельмашук, диригент Людмила Капустіна), вокальний ансамбль студентів регентського факультету Львівської державної музичної академії ім. М. Лисенка «Калофонія» під керівництвом о. дякона Тараса Грудового та два інструментальні колективи: «Ground-Folk», керівник Сергій Тимошенко; та «Ricerca», керівник Андрій Легкий.

Якщо говорити про репертуар фестивалю, то варто відзначити ще одну особливість, яка зберігається протягом усієї його історії. З одного боку, надзвичайно широко

представлена європейська давня музика різних стилів та періодів. Це і середньовічна музика (програми ансамблю «Cappella all' Antico», програма «Пісні і танці середньовічної Європи» ансамблю «Ground-Folk», програма «Cantigas de Santa Maria» ансамблю «Dekameron»), і ренесансна (програма інавгураційного концерту ансамблю «Cappella all' Antico»). Барокова музика прозвучала у програмах квартету «Ritornello» (чеська барокова музика XVII століття), спільній концертній програмі квартету «Ritornello» та ансамблю «A cappella Leopoldis» (Жалобні співи Гайнріха Шютца). З музикою композиторів італійського бароко Дж. Б. Перголезі та А. Бонончіні львівську публіку познайомив колектив «Collegio di Musica Sacra» під орудою А. Косендяка; ансамбль «Ricerca» представив програму музики раннього бароко (зокрема К. Монтеверді, А. Яжембського, Г. Персела, Г. фон Бібера та ін.), твори представників високого бароко (Г. Ф. Генделя, Г. Ф. Телемана, А. Скарлаті та ін.) презентували Т. Польш-Луценко, Л. Бондар та Б. Корчинська.

З іншого боку, від першого ж фестивалю бачимо в програмах українську музику, в основному у хоровому виконанні. Так, ансамбль «Калофонія» під керівництвом Т. Грудового представив програму «Українська церковна музика XVI–XVII ст.», що складалася із піснеспівів українських ірмологіонів, кантів св. Дмитрія Ростовського та партесних мотетів. Окрім цього, в межах фестивалю відбувся курс майстерності Міхаела Поспішила (Прага) для учасників ансамблю «A cappella Leopoldis» з програмою творів Гайнріха Шютца. Також відбулася конференція з історії церковної музики, організована інститутом літургії Українського католицького університету за участі науковців з України, Болгарії, Польщі, Росії, Білорусії та Румунії на тему «Київ і київська спадщина в історії церковного співу».

Наступний фестиваль відбувся 7–22 жовтня 2004 року. Якщо говорити про учасників, можемо зауважити як нові імена (Гельга Зоммер (Базель); Петра Носкайова, Яна Семерадова, Ігор Герцог (Прага–Братислава); «Майстерня пісні» (Львів), кер. Наталка Половинка, Сергій Ковалевич; «Vita nova» (Львів–Київ); «Львівські менестрелі» (Львів, кер. Лена Слопак), так і вже знайомих за першим фестивалем музикантів: Тетяна Польш-Луценко (Базель), ансамбль «Dekameron» (Варшава), львівські вокальні колективи «A cappella Leopoldis» та «Калофонія». Програма фестивалю була не менш різноманітною. Можна відзначити цікавий проект «Життя Марії», в якому поєднані григоріанські хорали у виконанні «A cappella Leopoldis» під керівництвом Т. Польш-Луценко та поезія Райнера Марії Рільке, яку читали Гельга Зомер (Базель) та Наталка Половинка (Львів). Не менш цікавим було зіставлення в одній програмі «Покутних і жалобних співів епохи бароко» Musikalische Esequien Гайнріха Шіца (1585–1672) та чотирьох 12-голосних українських партесних

концертів анонімних авторів початку XVIII століття) у виконанні ансамблю «A cappella Leopoldis» та органіста Віталія Чижевського. Інструментальна музика XIII–XV століть була представлена у виконанні ансамблю «Львівські менестрелі» під керівництвом Олени Слопак. Консортну англійську музику XV століття виконав колектив «Vita nova», що об'єднав львівських та київських музикантів. Італійські мадригали XVI століття прозвучали у виконанні музикантів з Чехії та Словаччини. Українську музику репрезентували ансамбль «Каллофонія» (програма «Церковна монодія») та Майстерня пісні Натаки Половинки (програма ІРМОС, «Давні духовні напиви»). Завершила фестиваль програма «Пісні палігримів середньовічної Іспанії» у виконанні варшавського ансамблю «DeKameron». Також було проведено круглий стіл із питань виконання давньої музики за участю науковців та виконавців.

Фестиваль, що відбувся 8–23 жовтня 2005 року, цікавий появою на сцені камерних та симфонічних оркестрів (Камерний оркестр «Leopoldis» Львів, кер. Ярослав Мигаль; NSO Львів, дир. Гунгард Маттес), розширенням географії учасників. Так, у програмі «Про кохання — від Персела до Джемініані», яку виконали студенти Schola Cantorum Baseliensis, брали участь музиканти з різних країн, які не були представлені на попередніх фестивалях: Камілла де Фалейро (Бразилія), Ільце Грудале (Латвія), Бен'ямін Аляра (Франція). Зі знайомих львівській публіці за першими фестивалями учасників варто відзначити львівських органістів Н. Величко та В. Чижевського, ансамблі «Ground-Folk», «Каллофонія» та «A cappella Leopoldis». Б. Корчинська презентувала програму «Віртуозні сонати XVIII століття» спільно із львівськими музикантами М. Драганом (клавесин) та Г. Жук (віолончель).

Швейцарія була представлена декількома колективами і проектами. Це вже згаданий концерт студентів Schola Cantorum Baseliensis та одразу дві концертні програми за участю базельських колективів «Ars Leonis Basel», «Ortino Musicale» та солістів Т. Польш-Луценко та Верени Краузе під орудою українсько-швейцарського диригента Богдана Шведа. Вперше львів'яни мали змогу почути ансамбль з Києва «Музичні Асамблеї» (керівник Денис Поддячий), «Nortus Artium» (Краків, Польща) а також «Придворний балет Ardente Sole» (Краків, Польща, кер. Романа Агнел) та «Consortium Sedinum» (Щецін, Польща, кер. Уршуля Ставіцька). Вперше в концертах фестивалю взяв участь камерний хор «Gloria» під орудою Володимира Сивохіпа.

До програми традиційно було включено музику відомих широкому загалу композиторів епохи бароко (Д. Скарлатті, А. Вівальді, А. Кореллі, Г. Ф. Гендель, Г. Персела, Й. С. Бах, Д. Букстехуде та ін.), прозвучала музика середньовічної Франції (твори анонімних авторів XII–XV століття), а також вперше — інструментальна музика Д. Бортнянського та М. Березовського.

Так само дебютували на фестивалі твори класиків (вертюра «Егмонт» Л. ван Бетховена, Концерт для віолончелі з оркестром до-мажор Й. Гайдна та Симфонія 40 соль-мінор В. А. Моцарта).

Вперше публіка мала змогу побачити програму історичного придворного танцю в концерті «Музика і танець на дворах Європи. Італія–Польща–Австрія» («Придворний балет Ardente Sole» (Краків, Польща, кер. Романа Агнел) та «Consortium Sedinum» (Щецін, Польща, кер. Уршуля Ставіцька). Варто відзначити виконання шедеврів ораторійно-кантатного жанру («Gloria» та «Magnificat» А. Вівальді, «Magnificat» К. Монтеверді). Українську музику було поєднано з церковною музикою Італії та Англії у програмі ансамблю старовинного співу «Музичні Асамблеї», а також у програмі «Великопісні напиви українських ірмологіонів» вокального ансамблю «Каллофонія».

Фестиваль, що відбувся 3–15 вересня 2006 року, вперше отримав тематичну назву «Львів 750». Своєрідною присвятою ювілею міста стало виконання «Missa Paschalis» Мартіна Леополіти (1530–1589) ансамблем «A cappella Leopoldis» спільно з колективом із Щецина «Consortium Sedinum» (керівник Уршуля Ставіцька, диригент Павел Осуховські), ансамбль «Gratia juvenis» (Нова Деуба, Польща, керівники Єжи та Яніна Любера). Вперше на фестиваль завітали лютніст Гопкінсон Сміт (Базель), київська клавесиністка, засновниця класу клавесину в Національній музичній академії України імені Петра Чайковського, професор Світлана Шабалтіна, Александра Раволь (меццо-сопрано, Німеччина), Лейла Шаєт (скрипка, Базель), Мартіна Бішоф (альт, Базель). Також вперше на фестиваль було запрошено відомих львівських виконавиць Лідію Шутко (скрипка) та Анну Станько (клавесин), виступив українсько-швейцарський піаніст Андрій Драган, «Leo Brass Quintet» (Львів) та сопілковий квінтет «Дудаліс» (Львів). Як і в попередніх фестивалях, участь брали львівські вокальні колективи «A cappella Leopoldis» та «Каллофонія», оркестри INSO Львів (диригент Гунгард Маттес, Цюрих) та камерний оркестр «Leopoldis» (керівник Я. Мигаль, диригент Б. Швед (Базель)), органісти В. Чижевський та Н. Величко, Т. Польш-Луценко та В. Краузе (Базель), ансамблі «Львівські менестрелі» та «Ritornello».

Варто звернути увагу на спільні проекти, що об'єднували українських та європейських музикантів. Це програма «Музичні пам'ятки Львова і Ченстохова» («A cappella Leopoldis» (Львів) спільно із колективом із Щецина «Consortium Sedinum»), програма «Музика Моцарта та його епохи» у виконанні ансамблю солістів зі Швейцарії (Лейла Шаєт та Мартіна Бішоф), Чилі (Вероніка Півонка), Нідерландів (Сімон Стуйтєнс), Чехії (Мірослав Ровенські), Німеччини (Александр Гельде), Угорщини (Флора Падар), України (Вікторія Курилова та Галина Жук).

На заключному концерті фестивалю прозвучала програма «Діалоги кохання» до десятиріччя камерного оркестру «Leopolis» із творів В. А. Моцарта та К. В. Глюка за участі європейських та українських музикантів. Вперше на фестивалі лунала сольна клавесинна програма «Клавесинова музика України і Росії XVIII століття» у виконанні С. Шабалтіної. Цікаву програму «Церковна музика у Львові близько 1700. Зі східної і західної традицій», що складалась з напівів з Львівського «Ірмологіону» 1709 року та інших ірмологіонів, а також творів Мартіна Леополіти та Гайнріха Шюца, представив вокальний ансамбль «Калофонія». В інституті літургійних наук УКУ відбулась презентація компакт-диска «Постові напиви українських ірмологіонів XVI–XVII століть» ансамблю «Калофонія».

Також відбувся науково-практичний семінар з питань виконання лютневих табулатур, особливостей Львівської лютневої табулатури, ролі і місця чеської музики в європейському бароко, проблем і перспектив виконавства давньої музики в Україні та ін. за участю Мартіни Каплани (Прага), Томаса Найбрта (Прага), Міхаела Поспішила (Прага), Гопкінсона Сміта (Базель), Степана Тихоненка (Ужгород), Наталії Швець (Львів).

У Львівській державній музичній академії ім. М. В. Лисенка було проведено круглий стіл з питань дослідження і популяризації клавірної спадщини українських композиторів і проблем та перспектив клавесинового виконавства в Україні за участю Світлани Шабалтіної (Київ), Анни Гадецької (Київ), Євгенії Ігнатенко (Київ) та Любові Кияновської (Львів).

П'ятий фестиваль давньої музики у Львові (2–15 жовтня 2007 року) приймав учасників зі Швеції — ансамбль «Laude Novella». Також відбувся знаковий концерт, в якому вперше у Львові прозвучали концерти Й. С. Баха для двох, трьох та чотирьох клавесинів з оркестром у виконанні Ельжбети Стефанської (Краків), Маріко Като (Краків), Уршулі Ставицької (Щецін), Світлани Шабалтіної (Київ), оркестру «Leopolis» (Львів) під орудою Павла Осуховського (Щецін). Вперше у концертах фестивалю брали участь музиканти з Росії. Ансамбль «Laterna Magica» (Санкт-Петербург) представив програму «Латина і танці», що складалась із англійських і французьких кондуктів XIII століття та італійських істанпів XIV століття.

Традиційні співи Києво-Печерської лаври прозвучали у виконанні Львівської державної чоловічої хорової капели «Дударик» під орудою Миколи Кацала, цей колектив теж уперше брав участь у фестивалі. Також було представлено концерти з інструментальною музикою високого бароко (Лідія Шутко, Остап Шутко, Ольга Шутко, Анна Станько (Львів), Світлана Шабалтіна (Київ), Божена Корчинська (Львів), Юлія Білоусова (Київ), Надія Величко, Віталій Чижевський (Львів)). «Nortus Artium» (Краків, Польща) запропонували програму «Музична подорож древньою Європою».

Українська музика на цьому фестивалі була репрезентована трьома проектами: «Радуйся. Напиви до Богородиці» («Майстерня пісні», Наталя Половинка, Львів), «Традиційні співи Києво-Печерської лаври» («Дударик», Львів), і сторінкою українських ірмологіонів («Калофонія», Львів).

У межах фестивалю відбулась презентація компакт-диска «Сіде Адам прямо рая» «A cappella Leopolis» (Львів). Також було проведено курс майстерності учасників ансамблю «Dekameron» (Варшава, Польща, кер. Тадеуш Чехак) для львівських ансамблів «A cappella Leopolis» та «Львівські менестрелі». У програмі — вивчення і виконання пісенного кодексу XIII століття «Carmina Burana».

В Унівській Свято-Успенській лаврі відбулася V Міжнародна конференція з історії церковної монодії та гімнографії, присвячена 150-ій річниці від дня народження львівського літургиста і богослова Петра Франца Крип'якевича. Організатори: Інститут літургійних наук УКУ, Кафедра музичної україністики ЛНМА ім. М. В. Лисенка. Учасники наукової дискусії — провідні богослови, літургисти та музикознавці Німеччини, Польщі, Росії та України. Вперше у конференції взяла участь представниця наукових кіл Фінляндії — Марія Тракало-Розченко.

Наступні сім фестивалів також були тематичними. Фестиваль, який відбувся 3–12 жовтня 2008 року, отримав назву «3 часів Речі Посполитої». Не дивно, що саме на цьому фестивалі вперше були запрошені музиканти з Білорусі (ансамбль «Стари Ольса» (Мінськ) та Литви (ансамбль «Banchetto Musicale» (Вільнюс, кер. Юрате Вічіене). Якщо говорити про репертуар, то можемо відзначити спробу продемонструвати широку палітру музики, що звучала у XVI–XVII століттях на теренах Речі Посполитої. Українську музику представила Майстерня пісні під керівництвом Н. Половинки у програмі «Коло козацької доби», ансамбль «Калофонія» та хорова капела «Дударик» (Львів) у програмі «Дві українські літургії XVIII ст.».

Музику Великого князівства Литовського виконав ансамбль «Стари Ольса», українські та польські мелодії з музичних збірок XV–XVII століть прозвучали у виконанні ансамблю «Львівські менестрелі». Із програмою «Музика і танець у Вільнюському Палаці Кохання 1625 року» виступив ансамбль «Banchetto Musicale».

Також варто відзначити програми за спільної участі українських та європейських музикантів, які стали своєрідною візитівкою саме львівських фестивалів давньої музики. Так, шостий фестиваль відкривала програма «Церковна музика на Вавелі поч. XVIII ст.» у виконанні «A capella Leopolis» та ансамблю із Щеціна «Consortium Sedinum» під батутуєю Павла Осуховського.

Київська клавесиністка Світлана Шабалтіна разом із Норбертом Роденкірхеном (флейта траверсо, Кельн) представили програму «Музика при дворі королеви

Марії Казиміри в Римі». Вперше у Львові прозвучала «Польська Різдва меса з Вільнюської органної табулатури XVII ст.» у виконанні львівських музикантів («A capella Leopolis», «Калофонія», Н. Величко, Г. Жук, Г. Іванюшенко) під керівництвом Тетяни Польш-Луценко (Базель). Ще один спільний україно-польський проєкт завершував фестиваль. У програмі «Музика королівських міст на воді» до ансамблю «Starck Comrane» (Краків, барокова труба та керівництво Томаш Слюсарчик) приєдналась львівська органістка Надія Величко. Вперше концерти фестивалю вела київська музикознавиця Анна Гадецька.

На фестивалі, що відбувся 10–20 жовтня 2009 року й отримав назву «3 часів Гетьманщини», виступив київський ансамбль «Хореа Козацька». Він використовує старовинні музичні інструменти, що звучали під час військових вправ руського лицарства — шляхти і козацтва, побутували в дворацьких капелах української аристократії, а також інструментарій традиційного українського епосу — кобзарів, бандуристів та лірників. Вперше на фестивалі виступив Олег Тимофеев (лютя, гітара, штат Айова, США). Також було запрошено ансамбль середньовічної музики «Insula Magica» з Новосибірська. На концерті фестивалю виступили знані польський клавесиніст, органіст та диригент Марек Топоровський, який став активним учасником подальших фестивалів, та британський контртенор Пол Ессууд.

Програма фестивалю охопила музику понад двох століть. На відкритті у виступі ансамблю «Стари Ольса» «Пісні лицарів Великого князівства Литовського і Королівства Польського» прозвучали твори анонімів XVI–XVIII століть у містерії «Сарматський реквієм», яку виконали «A capella Leopolis», Польська Оркестра XVIII століття (консорт барокових духових інструментів під керівництвом Томаша Слюсарчика), Марцін Воляк (бас, Краків) та Пол Ессууд (контртенор, Лондон). Під орудою Марєка Топоровського прозвучали два реквієми польських композиторів XVII–XVIII століть: «Conductis funebris» Ѓжегожа Горчицького та «Missa Requiem» о. Даміана Стаховіча.

Програму «Музичний світ родини Розумовських», яка складалась із творів Й. К. Баха, Я. К. Вангала, Й. Мислівечека, Дж. Б. Саммартіні, Й. Гайдна та Л. ван Бетховена представили львівській публіці С. Шабалтіна (клавесин, Київ), Зарема Бакірова (флейта, Київ) та Г. Жук (віолончель, Львів). Уже відомий львів'янам із попереднього фестивалю шведський ансамбль «Laude Novella» виступив із сольною програмою «Музика Півночі: в палаці і в хатині», а також у спільному із Новосибірським колективом «Insula Magica» проєкті «Відлуння Полтави», в якому прозвучала придворна музика Карла XII та Петра I і твори з манускрипту полоненого під Полтавою шведського гобоїста Густава Блідстрема, написані ним у сибірсько-му засланні.

Українські канти і хорова музика були представлені у програмі «Зустріч на полі бароко» у виконанні хорової чоловічої капели «Дударик», Н. Половинки та бандуриста Юрія Фединського (Нью-Йорк, США). Цікавим є те, що концерт завершили «Український кант» в опрацюванні Романа Стельмашука та «Оранта» Ганни Гаврилець на вірші Софії Майданської.

Восьмий фестиваль давньої музики, «Музичний Львів і спадщина Габсбургів», відбувся 1–12 жовтня 2010 року. Габсбурзький період історії Львова окреслюється 1772–1918 роками. Твори цього періоду склали основу програм фестивалю, які було присвячено музиці, створеній у Львові та у Галичині.

Вперше широко була представлена музика Франца Ксавера Моцарта. Його авторська програма за участі львівського хору «Євшан», оркестру INSO і диригента Гунгарда Маттеса включає декілька творів, що не виконувались півтори сотні років. Керівники хорової капели «Дударик» пп. Микола Кацал та Дмитро Кацал у своєму концерті звернулися до музики композиторів «Перемишльської школи» і наступних поколінь українських композиторів Галичини, які виконуються незаслужено рідко.

«Музичні пам'ятки з галицьких церковних архівів» — це культові твори «доби сарматизму», невідомі широкому загалові: музика о. Даміана Стаховіча і Томаша Шеваровського, значна кількість творів якого увійшли в реєстр львівського Собору св. Юра, виконали «A capella Leopolis» і Польська Оркестра XVIII століття. Програма «Органна музика Львова XVI — початку XX століття» у виконанні органістки Надії Величко включала твори польських, австрійських та українських композиторів, що мали вплив на полікультурне середовище габсбурзького Львова. Твори, характерні для побутового музикування, були показані в програмі «Галицькі музичні розваги XVI — початку XX століття» за участі виконавиці на клавесині та фортепіано Світлани Шабалтіної. Музичний простір давнього Львова передали такі програми, як «Дворами династії Габсбургів», «Твір Гайдна. Вечір в Естергазі», «3 музичні "золотої доби". Дж. Фрескобальді та його спадкоємці в Австрії XVIII століття», «Орган XVIII століття». Габсбурзькі музичні традиції представили також і західні виконавці — гамбіст Хосе Васкес та його знаменитий «Orrheon Consort» (Австрія), Джуліан Купер (орган, Великобританія) та Крістофер Стембрідж (клавесин, Великобританія). Під батудою диригента Станіслава Веляника у виконанні великого польсько-українського ансамблю виконавців прозвучала фінальна програма фестивалю, яка складалась із музики віденського класицизму. Варто відзначити той факт, що Станіслав Веляник є не лише симпатиком, а й одним з ініціаторів заснування «Фестивалю давньої музики у Львові». У межах фестивалю пройшла виставка музичних стародруків початку XX століття з приватних колекцій.

Якщо говорити про учасників фестивалю, варто відзначити провідних європейських виконавців: органіста Джуліана Купера (Велика Британія), клавесиніста Крістофера Стембріджа (Велика Британія, Австрія), гамбіста Хосе Васкеса (Австрія). Вперше львівська публіка почула консорт віол да гамба («Orpheon Consort»). Також вперше в такому обсязі було представлено музику Галичини XIX — початку XX століття та творчість Франца Ксавера Моцарта.

Дев'ятий фестиваль давньої музики у Львові отримав тематичну назву «Слідами Львівської лютневої табулатури» і відбувся 17–29 жовтня 2011 року.

Низку концертних програм було присвячено саме цій збірці. Так, у виконанні Т. Польт-Луценко (спів, Базель), Б. Корчинської (сопілка, Львів) та Олега Тимофєєва (лютня, Айова, США) прозвучала програма «Кохання до смерті чи смерть від кохання. За Львівською лютневою табулатурою», яка включала композиції з Львівської лютневої табулатури, збірки «Богогласник», виданої у 1790–1791 роках у Почаєві, а також два літургійні твори з Вільнюської органної табулатури.

Британський клавесиніст Крістофер Стембрідж представив програму «Англійська, італійська та іспанська музика XVII століття включно з творами композиторів, представленими у львівській лютневій табулатурі», в якій прозвучали твори В. Берда, Дж. Фрескобальді, А. де Кабесона, Дж. Доуленда та ін.

Ансамбль «Львівські менестрелі» виконав програму «Львівська лютнева табулатура з розшифровок Леві Шептовіцького». Потрібно зазначити, що Львівська лютнева табулатура була темою докторської дисертації п. Леві Шептовіцького, який 2003 року блискуче захистив її в паризькій Сорбонні. Ще одна програма, присвячена Львівській лютневій табулатурі, — «Львівська лютнева табулатура в сарматському стилі» — прозвучала у виконанні київських гуртів «Хореа Козацька» та «NOVA радість», а також спільного україно-американського проекту «Sarmatica», що став логічним завершенням перебування в Києві як стипендіата Фулбрайта американського лютніста, гітариста та музикознавця Олега Тимофєєва.

Окрім О. Тимофєєва, на фестиваль було запрошено польський дует «Lute Duo» (Варшава) у складі Анни Ковальської (барокова гітара) та Антона Бірулі (теорба). Вони виконали програму «Baroque insight», що складалася з творів для гітари та теорби. Цей особливий ансамбль двох інструментів був поширений в європейській бароковій інструментальній музиці.

Окрім Львівської табулатури, львівська публіка протягом дев'ятого фестивалю давньої музики у Львові могла ознайомитись і з іншими збірками. Це вже згадана Вільнюська органна табулатура, «Різдвяна меса» з якої у виконанні Н. Величко, Г. Іванюшенко, О. Тимофєєва, А. Наконечного, Я. Мигаля, хору «A capella Leopoldis»,

диригентів Л. Капустіної, Т. Грудового та Т. Польт-Луценко (мистецьке керівництво) відкривала фестиваль. Музика давньої Трансильванії, зокрема з «Кодексу Яноша Кайони» прозвучала у спільному проєкті хору «A capella Leopoldis», ансамблів «Laude Novella» (Швеція) та «Castrum Hung» (Ужгород). Також ансамбль «Laude Novella» представив ще одну цікаву програму «Piae Cantiones. Північні шкільні пісні XVI століття в безлічі звучань».

Вперше на фестивалі лунала музика для клавесину в чотири руки. Програму «Mozart. Opus magnum в 4 руки» із творів В. А. Моцарта виконав київський дует у складі Світлани Шабалтіної та Ольги Шадріної-Личак (Київ). Львівські музикантки Н. Величко (орган) та Г. Іванюшенко (клавесин) представили програму «Золота доба іспанської клавірної музики».

Варто відзначити ще два концерти, що об'єднали львівських музикантів та гостей фестивалю. Це програма «З репертуару київського ансамблю «Гармонія». Від Львівської табулатури до симфонії Бортнянського», в якій львівські музиканти Г. Іванюшенко, Б. Корчинська, Р. Мельник, струнний квартет «Leopoldis» виступали під мистецьким керівництвом київської клавесиністки С. Шабалтіної.

На закритті фестивалю прозвучала програма «Monarca della tromba. Музика на королівських дворах Європи XVII–XVIII століття» у виконанні Марека Топоровського (орган, Варшава) та українсько-польського консорту барокових труб «Starck Compagna» під керівництвом Томаша Слюсарчика (барокова труба, Краків).

Дев'ятий фестиваль був багатим на різні мистецькі імпрези. Так, відбулася презентація документального фільму про давню музику в Україні «Мрії про минуле» (реж. О. Тимофєєв, США), відкриття виставки «Барви барокової музики», огляд виставки музичних рукописів та стародруків з бібліотечних фондів, а також презентація компакт-диска «Музика габсбурзького Львова».

Особливістю десятого ювілейного фестивалю (13–23 жовтня 2012 року) — «Похвала музиці або Львівська Цециліада 2012» — стала велика кількість спільних проєктів львівських музикантів із київськими, російськими та європейськими колегами. На відкритті у програмі «Влада музики» з творів Г. Ф. Генделя на сцені зустрілись уже знайомі львів'янам Фестивальний оркестр «Ars Leonis» (Біннінген / Львів), диригент Богдан Швед (Базель), Верена Краузе (Базель), Надія Величко, ансамбль «A capella Leopoldis». Також у Львові дебютували «Perio-хор» (Біннінген / Базель) та Джованні Кантаріні (Ріміні).

Вперше львівська публіка мала змогу почути ансамбль «Audite silete Musica» (Грестен, Австрія) під керівництвом гамбіста Петера Беновіча. Цей колектив представив програму «Music for a while» спільно з львівськими виконавцями Анастасією Арбузовою,

Володимиром Андрушаком, Божею Корчинською та Ганною Іванюшенко. Оркестр Фондації «Академія давньої музики» (Щецін) під батуту Павла Осуховського (Щецін) разом з ансамблем «A capella Leopolis» виконав програму «Церковна музика королівських міст Кракова і Варшави» із творів Г. Горчицького та М. Мільчевського, які пролунали не лише у Львові, а й у римо-католицькому костелі Семи страждань Матері Божої у місті Сколе Львівської області. Цей концерт був першим концертом фестивалю, що прозвучав за межами Львова. Також «A capella Leopolis» виступили на разом із консортом «Starck Compagnau» (Краків, керівник Томаш Слюсарчик) та органістом Марекем Топоровським із програмою «Невідома музика уніатської церкви», яка складалася з творів М. Дилецького, Т. Шеверовського та ін. і була присвячена десятиріччю ансамблю «A capella Leopolis».

Струнний квартет «Leopolis», Анастасія Арбузова, Ганна Іванюшенко, Ярослав Мигаль приготували програму спільно із виконавцями з австрійського міста Грац Соломією Максимів та Дмитром Жовніровичем (блокфлейти). Із програмою «Пляжне середньовіччя» виступив ансамбль «Gardarica», що об'єднав виконавців із Санкт-Петербурга, Києва та Львова. Два концерти на фестивалі склалися з програм для двох клавішних інструментів. Так, у програмі «Музика французьких королів» прозвучали твори французьких композиторів у виконанні Н. Величко (орган) та Г. Іванюшенко (клавесин), а у концерті «Сад музичних рідкостей» львів'яни мали змогу почути твори для двох клавесинів у виконанні С. Шабаліної та Н. Сікорської (Київ).

Крістофер Стембрідж (Велика Британія) представив програму «Два різноміотеровані клавіри», в якій ознайомив публіку із різними видами історичних темперацій. Київські колективи «Нова радість» та «Хорея козацька» виконали програму «Зі сторінок "Почаївського богогласника"». Завершив фестиваль «Габсбурзький бал у Львові» у виконанні оркестру «CORda Cracovia» (Краків) під орудою С. Веляника (Краків) за участі львівських солістів М. Лаби (сопрано) та М. Драгана (фортепіано).

З нагоди ювілейного фестивалю пройшла виставка фотографій «10 років з давньою музикою у Львові», яка висвітлювала події фестивалю за весь період його існування (2003–2012). На виставці було використано фотографічні миті з імпрез фестивалю С. Брига, Р. Дідика, Т. Стефанишина, Р. Стиранки, Б. Яскевича, О. Шамова та ін.

Одинадцятий фестиваль — «Майстерня барокової музики» — відбувся 22–29 червня 2013 року. Саме під час цього фестивалю було проведено безпрецедентну для Львова серію майстер-класів з інтерпретації давньої музики, де викладали провідні європейські виконавці. Курс барокового виконавства на трубі провів Томаш Слюсарчик (Краків), із особливостями виконання

на віолі да гамба українських музикантів знайомив Петер Беновіч (Австрія), а професор Марек Топоровський (Катовіце, Варшава) провів курс вивчення і застосування барокових строїв.

Цікавим є той факт, що курси відбувались не лише в Будинку органної та камерної музики, багаторічного партнера фестивалю, а й в аудиторіях Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка (курс Т. Слюсарчика) та Львівського музичного коледжу ім. С. Людкевича (курс М. Топоровського).

Учасники курсу барокового виконавства на трубі разом зі своїм наставником Т. Слюсарчиком та органісткою Н. Величко представили концерт «Monarca della tromba». Результати занять на курсі Петера Беновіча можна було почути з концерту «Consort song», в якому разом із львівськими солістами А. Арбузовою (сопрано), Р. Гунько (меццо-сопрано), Ю. Гадзецьким (бас), І. Корунжак (сопілки), Г. Іванюшенко (клавесин) виступив гамбовий консорт, до складу якого увійшли музиканти з Києва та Ужгорода під керівництвом П. Беновіча. Свої враження від курсу професор Марек Топоровський (Музична академія ім. К. Шимановського, Катовіце, Польща) виклав у статті «Формування навичок свідомого інтонування через практику настроювання клавішних інструментів у історичних системах темперацій: педагогічний досвід Польщі» у журналі «Актуальні питання мистецької освіти та виховання» [6].

Також своєрідним продовженням «навчальної» теми став концерт юних віртуозів з Києва, дванадцятирічних скрипалів Іллі Бондаренка та Тетяни Жмендяк, у супроводі знаних київських виконавців Олени Жукової (клавесин) та Ігоря Пацовського (віолончель). Марек Топоровський, відомий львів'янам як диригент та органіст, на цьому фестивалі виступив не лише як блискучий лектор-музикознавець, але і як чудовий піаніст, виконавши разом з Ганною Іванюшенко у програмі «Slave duo. Музичний салон в Соломі Крушельницької» програму з творів Д. Бортиянського, Й. К. Баха, Т. Лешетицького, А. П'яццоли, А. Рубінштейна та львівського сопілкаря та композитора М. Корчинського. Як клавесиніст М. Топоровський виступив у програмі «Кольорове бароко» у складі українсько-польського тріо «Trifolium», до якого також увійшли львівські виконавиці А. Арбузова та Б. Корчинська.

Завершила фестиваль програма «Церковна музика Речі Посполитої XVII століття. Марцін Мельчевський та його школа» у виконанні ансамблю «A capella Leopolis» та консорту «Capella Leopolita», до якого увійшли австрійські, київські, львівські та ужгородські музиканти під керівництвом Марека Топоровського. Цю програму музиканти виконали у Львові та в Кафедральному Христо-Воздвиженському соборі Ужгорода.

Драматичні події в Україні не могли не відображатися в програмі дванадцятото фестивалю давньої музики 2014 року, що сам по собі, здавалося б, декларував

непритетність до сучасності, позачасовість і аполітичність. Фестиваль відбувся 22–29 червня під титулом «3-над берегів Дунаю» і відкрився концертом-реквіємом пам'яті борців за волю України, в програмі якого прозвучали твори української церковної музики XVI–XX століття у виконанні ансамблю «A cappella Leopoldis». Концерт відбувся на підтримку спорудження каплиці-пам'ятника «Борцям за Україну», вул. Князя Романа за ініціативи Львівської обласної організації «Меморіал» ім. В. Стуса.

Перлини вишуканої лютневої музики барокової доби, створені репрезентантами різних національностей з придунайських теренів габсбурзької корони, які поволи осідали у віденських нотозбірнях, представив Бернгард Гофштеттер (лютня, Австрія), приїзд якого відбувся за сприяння Представництва ОЕАД (Австрійської служби обміну) у Львові.

Музика композиторів «мангаймської школи» та В. А. Моцарта прозвучала в камерному вечорі клавесиністки / піаністки Світлани Шабалтіної і сопіларки Божени Корчинської, а також у виконанні органістки Надії Величко.

Дві монументальні програми відбулись за участю смичкового консорту барокових інструментів (Росія / Норвегія / Україна) під керівництвом колишнього киянина Назара Кожухаря. Спільно з львівським ансамблем «A cappella Leopoldis» вони виконали цикл з семи кантат Д. Букстегуде, а разом з ансамблем барокових труб і литавр «Королівські фанфари» (Краків, Польща) та Г. Іванюшенко (клавесин) під батудою Н. Кожухаря прозвучала заключна програма фестивалю («Музика з часів оборони Відня 1683 року»). Видатні твори австрійської і німецької музики XVII–XVIII століття лунали у концертних програмах норвезько-російського скрипаля Олександра Пільчена і «Київського барокового ансамблю» (Kiev Baroque Ensemble).

Відбулось також спеціальне засідання Моцартівського товариства у Львові, присвячене музиці родини Моцартів та традиціям її виконання у цьому місті.

Як бачимо з програми фестивалю, незмінною залишається традиція проведення концертів, в яких разом із львівськими виступають інші українські музикантами та їхні європейські колеги. До прикладу, «A cappella Leopoldis» виступали разом із міжнародним консортом барокових інструментів за участі музикантів з Норвегії, Росії, Києва та Львова під орудою Н. Кожухаря (Санкт-Петербург, Москва), Б. Корчинська та Г. Іванюшенко приготували спільну програму із київською клавесиністкою С. Шабалтіною. Варто відзначити участь у фестивальных концертах скрипаля О. Пільчена (Росія–Норвегія), який згодом продовжив своє навчання у Німеччині і став разом із Р. Стельмащюком та Г. Іванюшенко одним з ініціаторів створення оркестру барокової капели ЛНМА ім. М. В. Лисенка, який дебютував одразу у двох концертах на наступному, тринадцятому фестивалі.

Окремо слід звернути увагу на те, що протягом багатьох років професор НАМУ ім. П. І. Чайковського, засновниця класу клавесину С. Шабалтіна люб'язно надавала свій інструмент для проведення концертів фестивалю, що дозволяло, з одного боку, представляти серйозні клавесинні програми за участі як київських, так і європейських клавесиністів (К. Стембрідж, М. Топоровський та ін.), а з іншого боку — слухачі могли почути, як звучить якісна копія історичного інструмента, що спричинило великий інтерес до клавесина у професійних колах і згодом уможливило появу факультату з клавесину у ЛНМА ім. М. В. Лисенка.

Тринадцятий фестиваль давньої музики (21–29 червня 2015 року) не мав однієї, спеціально заявленої теми. Натомість знову простежуємо кілька позитивних тенденцій, зокрема, проведення концертів не лише у Львові, а й у невеликих містах Галичини та спільні польсько-українські проекти: у Стрию, Дрогобичі та Львові відбулися концерти «Львівських менестрелів» та ансамблю «Ars Nova» (Варшава); «Consortium Sedinumi Szczecin Vocal Project» із польського Щецина спільно з «A cappella Leopoldis» виступив у Львові та Дрогобичі; у концерті «Вечір при свічках» можна було почути львівських виконавиць Божену Корчинську та Ганну Іванюшенко разом з варшавським скрипалям Радославом Каменяжем. Ці ж спільні проекти дозволили фестивалю вирушити в мандрівку Галичиною, вийшовши за межі Львова.

Крім того, до Львова повертаються музиканти, колишні львів'яни. Скажімо, «один з ветеранів ще попередньої хвилі ренесансного андеграунду лютніст Тарас Драк повернувся з Санкт-Петербурга до Львова, щоб заснувати і очолити Львівський музичний цех, який вперше виступив саме в межах фестивалю з барвистою ренесансною програмою» [7]. Володимир Андрушак, соліст «Wroclaw Vocal Group» взяв участь у проекті «A cappella Leopoldis» разом із дружиною Мартою Андрушак, яка зіграла на фестивалі сольний фортепіанний концерт.

Вперше звучала музика французьких клавесиністів Ф. Куперена та Ж. Ф. Рамо саме на фортепіано. Крім визнаних метрів давньої музики (С. Шабалтіна, М. Топоровський, Б. Гофштеттер, П. Осуховський та ін.), у фестивальных програмах 2013 року було залучено молодих виконавців — це солісти, сопілковий квінтет «Dudalis Junior» і Барокова капела студентів ЛНМА ім. М. В. Лисенка — ансамбль, що відкрив фестиваль українською прем'єрою ораторії К. Г. Грауна «Смерть Христа» під батудою польського клавесиніста, органіста та диригента М. Топоровського і закрив його сучасною прем'єрою «Амазонки» Ю. Ельснера — опери, написаної і вперше поставленої у Львові. Творче керівництво проекту здійснив О. Пільчен (барокова скрипка, Німеччина), наукове — Ангеліка Мотс, викладач у «Schola Cantorum Basiliensis» (Базель).

Також в Інституті музикознавства Університету Базеля та Університеті мистецтв у Бремені, після віднайдення рукопису камерної опери Йозефа Ельснера «Амазонки», у 2014 році Ангеліка Мотс ініціювала міжнародний проєкт із відродження та постановки цієї опери, написаної та поставленої понад два століття тому у Львові. Проєкт відбувся спільно із ЛНМА ім. М. В. Лисенка, опера прозвучала у виконанні студентів музичної академії.

Чотирнадцятий фестиваль «Давньої музики у Львові» (17–30 червня 2016 року) відбувся без свого засновника та багаторічного керівника Р. Стельмашука (1965–2015). Як пише у анонсі фестивальної програми в інтернет-виданні «Збруч» Т. Фішер, «природно, що “Фестиваль давньої музики” 2016 став музичною подією його організатору та мистецькому керівнику, якому не судилося побачити втілення свого задуму — музичний букет in memoriam Роману Стельмашуку» [8].

На концерті-відкритті прозвучали інструментальні та вокально-інструментальні композиції Антоніо Вівальді та Йоганна Себастьяна Баха. На противагу їм, до програми включили *Adagio* і *Fugue* для струнних, до-мінор Вольфганга Амадея Моцарта. У першому відділі концерту Львівський камерний оркестр «Академія» під батудою Володимира Сивохіпа виконав *Sinfonia a 4, si minor «Al Santo Sepolcro»* (біля гробу Господнього) для струнних і континуо, та вже згадану композицію Моцарта. У другому відділі прозвучали два твори Баха — Сюїта для оркестру сі-мінор та *Magnificat* Ре мажор у виконанні оркестру «Академія» та хору «*A cappella Leopoldis*». Диригентом цього відділу був диригент зі Швейцарії Гунгард Маттес. Цікавим концертом у сенсі комбінування стилів став проєкт вокального ансамблю «Калофонія» та львівського саксофоніста Михайла Балого, який поєднав церковні монодії та інструментальні імпровізації.

М. Лаба, М. Драган та О. Рапіта представили програму «Львівський Моцарт», що складалась із творів Ф. К. Моцарта. Ретроспектива австрійської органної музики від бароко до романтизму прозвучала у програмі Н. Величко. Кілька концертних програм було присвячено пам'яті Р. Стельмашука. Зокрема, «Букет Романові» у виконанні Л. Футурської, Б. Корчинської та Г. Іванюшенка, «Клавирна історія однієї дружби. НОММАGE Роману» у виконанні С. Шабалтіної та з коментарями А. Гадецької. «Концерт-реквієм пам'яті Романа Стельмашука» представив колектив, що завдячує йому своїм заснуванням, хор «*A cappella Leopoldis*». Завершив фестиваль програмою «*OMNIA BENEFICIA. Ramięci Przyjaciela*» академічний симфонічний оркестр Львівської національної філармонії, ансамбль «*A cappella Leopoldis*», А. Арбузова, Р. Гунько, В. Гадзало, Ю. Гадзецький, О. Рапіта під батудою давнього друга Р. Стельмашука та співзасновника фестивалю, диригента С. Веляника (Краків).

Варто відзначити програму «Музика тихого моменту» у виконанні українсько-польського ансамблю «*Trifolium*». Загалом протягом фестивалю відбулося сімнадцять концертів, що стало найбільшою цифрою за всю його історію, як вияв величезної поваги музикантів Львова, Києва та Європи до постаті засновника фестивалю Романа Стельмашука.

П'ятнадцятий фестиваль давньої музики — «Люстро Львова: мультикультурність міста очима музикантів» (11–18 червня 2017 року) — представив багату палітру програм від музики доби Відродження до музики ХХ століття. На відкритті фестивалю прозвучали сім кантат Дітріха Букстехуде «*Membra Jesu Nostri*» у виконанні оркестру та хору барокової капели ЛНМА ім. М. В. Лисенка під орудою Б. Шведа (Базель).

У концертах фестивалю можна було почути зразки церковної музики XVI–XVIII століть представників різних конфесій Львова. Так, програма «Юдейська синагогальна музика XVI–XVII століть та українська духовна музика» прозвучала у виконанні ансамблю «*A cappella Leopoldis*» (керівник Л. Капустіна). Літургійний хор Вірменського кафедрального собору «Сагмос» (мистецький керівник і диригент, протопсалт Андрій Шкраб'юк) виконав програму «Вірменські літургійні напіві». Незвичні поєднання інструментів були представлені у програмах «*Terra bagossa. Барокові дуети для клавесина і акордеона*» у виконанні С. Шабалтіної (клавесин, Київ) та Євгенії Черказової (акордеон, Київ). Програму «Литовський бірбіне і музика XVI–XVII століть на теренах Литви і Польщі» виконали Даріус Клісис (бірбіне, Литва), Ірміна Обонська-Топоровська (клавесин, Польща), Марек Топоровський (клавесин, орган, Польща) та Божена Корчинська (хроматична сопілка, Україна).

«Музичні образи Львова XVI–XIX століття» відтворила органістка Н. Величко. Популярна музика епохи Відродження в інтерпретації Львівського музичного цеху (мистецький керівник Тарас Драк) прозвучала у програмі «Пісні про кохання і любов». Твори композиторів XVIII–XIX століття для фортепіано у чотири руки були заплановані у програмі «Львівський музичний салон» у виконанні польського дуету М. Топоровський — Г. Іванюшенка.

Завершив фестиваль українсько-польський проєкт «Мистецтво поліфонії вчора і сьогодні», який складався з творів польських композиторів XVII–XVIII століть та К. Пендерецького. Учасниками проєкту стали «*Szczecin Vocal Project*» (Польща), «*A cappella Leopoldis*» (Україна), «*Consortium Sedinum*» (Польща), диригент Павел Осуховський (Польща). Продовжуючи традицію попередніх фестивалів, цю програму виконали і в Архикафедральному Соборі Непорочного Зачаття Пресвятої Богородиці в Тернополі. Цей фестиваль став одним з наймасштабніших і за кількістю концертів, і за географією учасників.

Шістнадцятий фестиваль давньої музики відбувся 15–17 червня 2018 року. Протягом трьох днів було заплановано сім концертів. В перший день фестивалю було організовано своєрідний марафон «Давня музика NON STOP», який із програмою «На козацьких шляхах» відкрив Дмитро Губ'як. Продовженням стала програма «Accordeons meets baroque» у виконанні молодого львівського акордеоніста Богдана Кожушка, далі того вечора лунала вишукана програма «Українська музика в палацах імперії» з творів М. Березовського, Д. Бортнянського, Ф. Прокоповича у виконанні Б. Корчинської та С. Шабалтіної, а на завершення — програма «Royal guitare» у виконанні львів'янок Б. Корчинської, М. Біль (віолончель) та барокового гітариста Бернгарда Гофштоттера (Австрія).

Українська церковна музика XVI–XVIII століть була представлена у програмі «Даруй мі уміленіє» у виконанні хору барокової капели під керівництвом Л. Капустіної. Завершив фестиваль концерт пам'яті Р. Стельмашука «Сначала днесь поутру рано» за участю «A cappella Leopoldis» та солістів О. Мілости, Б. Кравченка (сопілки, Львів), Т. Грудового (слово), Д. Губ'яка (бандура).

У рамках сімнадцятого фестивалю давньої музики, що відбувся 15, 16 та 23 червня 2019 року, за словами мистецької директорки фестивалю Людмили Капустіної, було заплановано провести майстер-клас та чотири концерти виконавців з України, Швейцарії, Білорусі та Франції. Його особливістю стало поєднання в програмах композицій давніх епох та сучасності.

Упродовж 11–15 червня відбувався майстер-клас диригента Богдана Шведа (Україна–Швейцарія) з хором студентів Барокової капели Львівської національної музичної академії. Результатом цього майстер-класу став спільний концерт двох хорів: «A cappella Chor Zürich», керівником якого є Богдан Швед та хору студентів барокової капели (керівник Людмила Капустіна). Відкрив фестиваль виступ Н. Кожушко (флейта, Львів) та Г. Іванюшенко (клавесин). Також гостями фестивалю стали білоруський гурт середньовічної музики «Стари Ольса» та відомий французький флейтист Жан-Крістоф Фріш, який виступив із сольною програмою у Палаці Потоцьких. Також відбувся майстер-клас з хорової музики бароко, який провела Вероніка Вінтер (Німеччина) у АНМА ім. М. В. Лисенка.

Вісімнадцятий фестиваль давньої музики було заплановано на жовтень 2021 року, але через спалах COVID-19 один із концертів було скасовано, а програма «Baroque Avenue» у виконанні О. Масник, А. Кушніра, І. Онишко та Г. Іванюшенко прозвучала в січні 2022 року. В жовтні 2021 року, натомість, відбулося три концерти за участі українських та польських музикантів. Фестиваль 16 жовтня відкрила програма «Бах усміхається» у виконанні львівських колективів «Високий Замок» та «Dudalis».

17 жовтня львів'яни могли почути одразу два концерти провідних польських виконавців давньої музики. Із програмою «Органна музика Німеччини» виступив Марек Топоровський, а кульмінацією фестивалю стала програма «Музика Першої Речі Посполитої» у виконанні «Wroclaw Baroque Ensemble» під орудою Анджея Косендяка.

Як написала Дзвенислава Саф'ян в анонсі дев'ятнадцятого фестивалю, що відбувся 9–14 серпня 2022 року: «Війна. Чи можна було б уявити, що це слово матиме безпосереднє відношення до фестивалю давньої музики Середньовіччя, Ренесансу чи бароко? Так, адже війна стала нашим щоденним боєм і жорстокою реальністю. А мистецтво ніколи не залишається осторонь сьогодення. Тому під назвою Фестивалю цьогоріч стало гасло “На вістрі часу”» [5]. Попри повномасштабне військове вторгнення Росії в Україну, фестиваль 2022 року таки відбувся, під егідою проекту «Україна-2022. Музи не мовчать», започаткованого Львівською національною філармонією імені Мирослава Скорика.

Упродовж п'яти концертних днів було представлено шість виняткових програм із творів українського та європейського Середньовіччя, Ренесансу й бароко. На Фестивалі давньої музики виступили відомі українські виконавці та гурти, а також іноземні учасники з Польщі (Уршуля Ставіцька), Німеччини (Норберт Роденкірхен) та Франції (Бенджамін Бегбі). Шедеври старовинної музики символізували ідею про те, що минуле не мертво — його відгук неминуче сягає сьогодення. З висоти теперішнього миттям важливо рефлексувати пройдене, і перебуваючи найближче до нових змін, всупереч небезпекам рішуче відповісти на виклики часу, де «навіть попри воєнний стан в Україні, артистичне життя має тривати і в найскладніших умовах нагадувати нам про переможну життєздатність та цінність мистецького вислову від далекого минулого до ще незнамого майбутнього» [1].

Деякі тенденції, які можна зауважити, проаналізувавши програми фестивалів.

1. Від першого ж фестивалю бачимо прагнення організаторів презентувати якомога різноманітнішу програму, яка включає не лише твори так званого високого бароко, більш знайомі львівській публіці за концертами в органному залі та філармонії, але і музику Середньовіччя та Відродження. При чому в більшості випадків ці програми виконували на репліках відповідних історичних інструментів (віоли да гамба, лютні, теорби, цинк, крумхорн, лізара, фідель, орган-позитив та ін.)

2. На кожному фестивалі обов'язково звучала українська давня музика, переважно представлена хоровою церковною у виконанні львівських колективів «Каллофонія» та «A cappella Leopoldis», світські та духовні канти. Напіві з Почаївського Богоявленського монастиря лунали у виконанні гуртів «Сарматика», «Хореа Козацька» (Київ), львівської «Майстерні

пісні» під керівництвом Наталі Половинки, бандуриста Д. Губ'яка та кобзаря Т. Компаніченка. Неодноразово саме під час фестивалю відбувались презентації компакт-дисків цих колективів, зокрема «A cappella Leopoldis» та «Каллофонія».

3. Майже на кожному фестивалі, окрім концертів, проведено наукові конференції з питань історії музики за участі видатних українських та європейських науковців, круглі столи, де учасники фестивалю обговорювали особливості інтерпретації давньої музики та проблеми розвитку історично інформованого виконавства в Україні.

4. Освітня програма фестивалю стала його невід'ємною складовою і мала неабиякий вплив на розвиток професійного виконавства давньої музики у Львові. Саме унаслідок фестивальних концертів у Р. Стельмашука та Г. Іванюшенка виникла ініціатива створення Оркестру барокової капели ЛНМА ім. М. В. Лисенка, з яким неодноразово проводили майстер-класи учасники фестивалю: О. Пільчен (барокова скрипка, Німеччина), Н. Кожухар (барокова скрипка, Росія), М. Топоровський (клавесин, орган, диригент, Польща), А. Мотс (музикознавиця, Швейцарія), Р. Каменяж (барокова скрипка, Польща), Б. Швед (диригент, Швейцарія). Можливість брати участь у концертах фестивалю стала великим стимулом для розвитку цього колективу. Крім того, в ЛНМА ім. М. В. Лисенка було створено Хор барокової капели під керівництвом диригентки «A cappella Leopoldis», досвідченої інтерпретаторки хорової музики бароко Л. Капустіної. Хор барокової капели також брав участь у концертах та майстер-класах фестивалю. Саме завдяки концертам клавесинної музики склались сприятливі передумови для появи факультативу клавесину та курсу «Практика basso continuo» у ЛНМА, який проводить Г. Іванюшенко. Адже це зміцнило професійні контакти із клавесиністами, які згодом проводили майстер-класи з особливостей інтерпретації клавірної музики XVI–XVIII століть для викладачів та студентів ЛНМА. Це Крістофер Стембрідж (Велика Британія, Австрія, Італія), М. Топоровський (Польща), С. Шабалтіна (Київ), О. Шадріна-Личак (Київ) та ін.

Література

1. Азаров Д. Львівська філармонія збрала на потреби ЗСУ понад 50 тисяч гривень. Дата оновлення: 09.08.2022. URL: <https://lviv.sq.com.ua/rus/novini/09.08.2022/lvivska-filarmoniya-zibrala-na-potrebi-zsu-ponad-50-tisyac-griven> (дата звернення 17.03.2023).
2. Бермес І. Організаційні засади музичного фестивального руху в Україні // Мистецтво та життя: зб. наук. праць / І. Юдкін, О. Берегова, О. Оніщенко, Є. Коваленко, І. Бермес, О. Олійник. Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2016. С. 190–201.
3. Іванова О. Музичні фестивалі в епоху нових технологій: комунікативний аспект // Мистецтвознавство України. 2019.

5. Значний вплив на професійне зростання львівських виконавців давньої музики мали спільні програми із європейськими музикантами, що були своєрідними творчими майстернями з історично інформованого виконавства. Ці інтернаціональні концерти відбувались чи не на кожному фестивалі і ставали унікальною нагодою на практиці опанувати особливості стилю, артикуляції, орнаментики музики XVI–XVIII століть, переймаючи досвід європейських колег.

6. З першого ж фестивалю помітна тенденція до залучення якомога ширшого кола музикантів. Географія учасників фестивалю, крім українських виконавців (Львів, Київ, Ужгород), — дуже різноманітна. На фестивалі виступали музиканти з Польщі, Чехії, Словаччини, Австрії, Нідерландів, Великої Британії, США, Швейцарії, Росії, Німеччини, Швеції, Чилі, Угорщини, Бразилії, Білорусі, Латвії, Литви, Франції та ін.

7. Найбільше концертів (17) відбулося на 14-му фестивалі, присвяченому пам'яті Р. Стельмашука. Фестивалі після 2019 року були значно скромнішими за кількістю учасників, що і не дивно, враховуючи карантинні обмеження. У 2020 році фестиваль було скасовано через пандемію COVID-19. Але у 2022 році, незважаючи на воєнний стан, фестиваль відбувся. Вперше форум було проведено спільно з проектом львівської національної філармонії «Україна 2022. Музи не мовчать», який починаючи з березня 2022 року організовує концерти у вигляді трансляцій на YouTube і має на меті популяризацію українського мистецтва та збір коштів на підтримку українських музикантів під час війни.

Висновки. Підсумовуючи огляд Міжнародного фестивалю давньої музики у Львові, можливо окреслити такі основні етапи його розвитку:

- 2003–2007 — перші фестивалі, що створили сприятливе середовище для вивчення старовинної музики львівськими музикантами;
  - 2008–2015 — тематичні фестивалі;
  - 2016–2022 — фестивалі, проведені після смерті засновника та багаторічного директора, Романа Стельмашука.
- 2022 — фестиваль в умовах російсько-української війни.

References

1. Azarov, D. (2022, August 9). *Lvivska filarmonia zibrala na potreby ZSU ponad 50 tysiach hryven* [The Lviv Philharmonic raised more than 50,000 hryvnias for the needs of the Armed Forces of Ukraine]. Status Quo. <https://lviv.sq.com.ua/rus/novini/09.08.2022/lvivska-filarmoniya-zibrala-na-potrebi-zsu-ponad-50-tisyac-griven> [in Ukrainian].
2. Bermes, I. (2016). *Orhanizatsiini zasady muzychnoho festyvalnoho rukhu v Ukraini* [Organizational principles of the music festival movement in Ukraine]. In *Mystetstvo ta zhyttia* (pp. 190–201). Kyiv: In-t kulturolohii NAM Ukrainy [in Ukrainian].

- Вип. 19. С. 104–107. DOI: <https://doi.org/10.31500/2309-8155.19.2019.185976>
4. Кучина Н. Фестиваль як феномен культури // *Культура України*. 2019. Вип. 65. С. 57–68. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5325.065.05>
  5. Саф'ян Д. Україна. Музи не мовчать. Дата оновлення: 29.07.2022. URL: <https://t.me/musesarenotsilent/103> (дата звернення 19.03.2023)
  6. Топоровський М. Формування навичок свідомого інтонування через практику настроювання клавішних інструментів у історичних системах температур: педагогічний досвід Польщі // *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. 2013. № 2. С. 196–215.
  7. У Львові триває XIII Фестиваль давньої музики // *Релігія в Україні*. Міркуй разом з нами. Дата оновлення: 24.06.2015. URL: https://www.religion.in.ua/news/ukrainian_news/29561-u-lvovi-trivaye-xiii-festival-davnoyi-muziki.html (дата звернення 19.04.2023).
  8. Фішер Т. Чотирнадцята мандрівка в минуле // *Збруч*. дата оновлення: 21.06.2016. URL: <https://zbruc.eu/node/53097> (дата звернення 19.05.2023).
  9. Швед М. Львів музичний — метрополія чи провінція? // *Мистецькі обрії 2001–2002* / за ред. І. Д. Безгіна. Київ: КНВМП «СИМВОЛ-А», 2003. С. 193–204.
  3. Fisher, T. (2016, June 21). *Chotyrdnadsiatna mandrivka v mynule* [Fourteenth trip to the past]. *Zbruch*. <https://zbruc.eu/node/53097> [in Ukrainian].
  4. Ivanova, O. (2019). *Muzychni festyvali v epokhu novykh tekhnolohii: komunikatyvnyi aspekt* [Music festivals in the era of new technologies: communicative aspect]. *Mystetstvoznavstvo Ukrainy*, 19, 104–107 [in Ukrainian].
  5. Kuchyna, N. (2019). *Festyval yak fenomen kultury* [Festival as a phenomenon culture]. *Kultura Ukrainy*, 65, 57–68 [in Ukrainian].
  6. Safian, D. (2022, July 29). *Ukraina. Muzy ne movchat* [Ukraine. The muses are not silent]. <https://t.me/musesarenotsilent/103> [in Ukrainian].
  7. Shved, M. (2003). *Lviv muzychni — metropoliia chy provin-tsiia?* [Is musical Lviv a metropolis or a province?]. In *Mystetski obrii 2001–2002* (pp. 193–204). Kyiv: KNVMP “SYMBOL-L” [in Ukrainian].
  8. Toporovskyi, M. (2013). *Formuvannia navychok svidomoho intonuvannia cherez praktyku nastroiuvannia klavishnykh instrumentiv u istorychnykh systemakh temperatsii: pedahohichniy dosvid Polshchi* [Formation of conscious intonation skills through the practice of tuning keyboard instruments in historical systems of temperaments: the pedagogical experience of Poland]. *Aktualni pytannia mystetskoï osvity ta vykhovannia*, 2, 196–215 [in Ukrainian].
  9. *U Lvovi tryvaie XIII Festyval davnoi muzyky* (2015, June 26). [The 13th Festival of Early Music is underway in Lviv]. *Relihiia v Ukraini*. *Mirkui razom z namy*. https://www.religion.in.ua/news/ukrainian_news/29561-u-lvovi-trivaye-xiii-festival-davnoyi-muziki.html [in Ukrainian].

Ivaniushenko H.

Lviv Early Music Festival: Stages of Development

Abstract. The International Lviv Early Music Festival is one of the largest and most prominent art forums in Ukraine, as well as in Central and Eastern Europe. The program of the festival is based on the current trends of historically informed performance and on the history of early music. It brings together Ukrainian and foreign musicians who have extensive experience in performing on historical instruments and playing music from different eras. Part of the program of each forum represents Ukrainian early music. Since the first festival, the organizers have been striving to present as diverse a program as possible, including not only works of the High Baroque, familiar to Lviv audiences from concerts at the Organ Music Hall and the Philharmonic but also music of the Middle Ages and the Renaissance. Ukrainian early music is mainly represented by the choral church tradition performed by such ensembles as Kalofonia, A Cappella Leopoli, Sarmatica, and the Chorea Kozatska, etc. In addition to concerts, the festival hosts academic conferences on the history of music with the participation of prominent Ukrainian and European scholars, as well as roundtables, where festival participants discuss the interpretation of early music and the development of historically informed performance in Ukraine. The festival's educational program has had a significant impact on professional performance in Lviv.

Keywords: Ukrainian musical culture, Lviv Early Music Festival, historically informed performance, early music, interpretation of music, musical and public activities of Roman Stelmashchuk.

Стаття надійшла до редакції 21.02.2023